

PO IZJAVI AVSTRIJSKEGA KANCLERJA RAABA

Kratkovidno omalovaževanje narodnih manjšin

„Pohod v narodno smrt“ - Spori s sosedi so neizogibni

Vprašanje nemške manjšine na Južnem Tirolskem grozi iznova zabloditi dobre odnose med Avstrijo in Italijo.

Povod je dal zunanji minister Martino s svojim govorom, ki ga je imel 14. junija v rimskem parlamentu. Mi nismo nikdar trdili — je rekel — da se Avstrija »ne sme zanimati«, kako je bila izvedena pogodba Gruber - De Gasperi o zaščiti nemško govoreče manjšine na Južnem Tirolskem. Vendar je Italija pogodbo »po duhu in črki« že popolnoma izvedla in to so nam pred kratkim priznale same »vodilne osebnosti avstrijske politike.« Očitki, ki nam jih delajo razni avstrijski listi in »predstavniki tirolskega nacionalizma«, češ da pogodbe nismo izpolnili, so zategadelj »povsem neutemeljeni ter jih je treba brez omahovanja odbiti.« Italijo prešinja »zavest, da je svoje mednarodne obveznosti pošteno izvršila.«

Te besede zunanjega ministra Martina so naletele na splošen odpor v avstrijski javnosti. Izrečene so bile namreč skoro v istem času, ko je občinski svet v Boznu odbil zahtevo manjšine, da mora novi poveljnik ondotne mestne policije obvladati poleg italijanščine tudi nemščino. Malo prej je pa vladni komisariat prepovedal zvezi južnotirolskih gluhonemih se poslužiti nemščine v dopisih z oblastvi. Ravno tako so zahtevali od vodstev nemških šol, da si morajo med seboj dopisovati izključno v italijanščini.

In vse to se je zgodilo kljub sporazumu Gruber - De Gasperi, ki v 1. členu poudarja, da sta na Južnem Tirolskem »nemški in italijanski jezik v javnih uradih enakopravna.«

»POHOD V SMRT«

Vendar se spor, ki razdvaja Avstrijo in Italijo, ne tiče samo jezikovne enakopravnosti, temveč je neprimerno globlji.

Pogodba Gruber - De Gasperi, sklenjena pred 10 leti v Parizu, je imela kot pglavitni namen zagotoviti nemški manjšini v mejah Italije varen in nemoten narodni obstanek. V ta namen so podpisniki sklenili dati Južnim Tirolcem avtonomijo. Manjšina naj sama upravlja svojo zemljo.

Prvi udarec, ki ga je De Gasperi zadal katoliškim Južnim Tirolcem, je bil v tem, da je njihovo ozemlje upravno združil s Tridentinsko, tako da so v novi avtonomni deželi postali Nemei manjšina brez vpliva. Namesto Južnih Tirolcev so dobili torej avtonomijo tridentinski Italijani. Tako je De Gasperi speljal na led manjšino in Avstrijo. Kar je dal z desnico, je vzel z levico, kakor delajo čarovniki.

Še huje je pa naslednje. Ko je Mussolini spoznal, da Južnih Tirolcev ne more potujčiti, je začel ustanavljati z davčnim denarjem

v deželi velikanska industrijska podjetja, s katerimi so prihajali od vsepovsod tisoči in tisoči tujih delavcev, uradnikov, obrtnikov in trgovcev. Z umetno kolonizacijo naj se spremeni Južni Tirol v pretežno laško deželo, v kateri domačini ne bodo imeli nič več odločati.

Ko je Gruber podpisoval l. 1946 z De Gasperijem pogodbo, mu niti v misel ni seglo, da bi demokratska Italija mogla nadaljevati to nasilno in nemoralno fašistovsko politiko. Toda mož se je temeljito motil.

De Gasperi je politiko kolonizacije še zaostрил ter na celi črti Mussolinija posekal in nadkrilil. Od l. 1946 do 1952 je naselil na Južnem Tirolskem nič manj ko 50.000 Italijanov.

Uspehi politike kolonizacije so najbolj razvidni iz števil. Ko je Italija l. 1918 zasedla Južni Tirol, so bili v deželi 3 odstotki Italijanov, decembra l. 1951 pa že 36 odstotkov, to je več ko ena tretjina prebivalcev. Ob prvih volitvah v rimski parlament l. 1921 niso dobili Italijani niti enega glasu. Ob deželno-zborskih volitvah l. 1952 pa že 40 odstotkov.

Njihovo število je medtem seveda naraslo. Če se bo vseljevanje tujcev nadaljevalo z enako močjo kot doslej, bo Južni Tirol po mnenju strokovnjakov v enem desetletju dežela z italijansko večino. Sedanji razvoj dogodkov so Avstrijci označili za »pohod v narodno smrt.«

Odgovor kanclerja Julija Raaba

Vse te stvari so seveda znane nemški javnosti in o njih je natančno poučena tudi avstrijska vlada. Vsakdo ve, da taka »zaščita« manjšine ni mogla biti smisel in cilj Gruber De Gasperijevega sporazuma.

Izjava ministra Martina, da je Italija pošteno izpolnila vse svoje obveznosti do Nemcev na Južnem Tirolskem, je zato vzbudila razumljiv odpor v Avstriji. Kancler Raab je odgovoril Rimu najprej s tem, da je imenoval dr. Gschnitzerja za državnega tajnika z nalogo, naj se bavi z razmerami na Južnem Tirolskem, nato je pa Raab v dunajskem parlamentu še uradno zavrnil Martinove trditve.

Italija — je rekel — ni niti po črki niti po duhu izpolnila vseh dolžnosti, ki jih je prevzela v pariški pogodbi. Nemški manjšini naj zajamči narodni obstanek tako, kakor je naredila Švica s svojimi raznimi narodnostnimi skupinami. Svojega »južnega soseda« je pozval, naj stopi v pogajanja ter reši vprašanje v pravičnem, res »evropskem duhu.«

Še bolj jasen je pa bil novi podminister Gschnitzer. V dunajskem listu Neuer Kurier je priobčil članek, v katerem odločno zanika, da je vprašanje Južnega Tirola zgolj »notranja zadeva Italije.« Avstrija nima samo pravice, da se za vprašanje »zanimaa«, temveč lahko od rimske vlade zahteva, naj pogodbo po črki in duhu natančno izvede. Pariški sporazum je bil sklenjen zaradi pomirjenja Evrope in zategadelj ima »Evropa pravico in celo dolžnost«, da med Italijo in Avstrijo posreduje, če bi obe državi ne mogli sami rešiti spora. Iz tega vidimo, kam meri avstrijska politika: v skrajnem primeru bo Dunaj predložil južnotirolsko vpraša-

nje v pretres podpisnikom mirovne pogodbe.

»UMAZAN KOS PAPIRJA«

Ravno tako kakor pogodba Gruber - De Gasperi je bil tudi londonski sporazum z dne 5. oktobra 1954 sklenjen zaradi pomirjenja Evrope v njenih važnih predelih ob Jadranu. To je bil edini vzrok, da mu Sovjetska Rusija ni ugovarjala, čeprav so ga podpisale samo Velika Britanija, Amerika, Italija in Jugoslavija brez pristanka Sovjetske zveze.

Toda kaj se je zgodilo? Od podpisa sta pretekli že skoro 2 leti, a italijanski parlament še vedno ni odobril ali ratificiral te mednarodne pogodbe. Njeno besedilo ni še bilo objavljeno v Uradnem listu in je zato za državna oblastva neobvezno. Pravice, ki jih pogodba jamči tržaškim Slovencem, so ostale izvečine prazne obljube, medtem ko je skoro vsa protislovenska fašistična zakonodaja — 13 let po padcu Mussolinija — še vedno v veljavi.

To se je najbolj očitno pokazalo prejšnji teden na sodni razpravi proti odgovornemu uredniku Primorskega dnevnika, ko je obtoženec zahteval, naj mu predložijo v smislu Posebnega statuta obtožnico v slovenskem prevodu ter imenujejo slovenskega tolmača, ker namerava govoriti pred sodnijo v svojem materinem jeziku.

Predsednik je odvrnil, da so zanj še zmerom v veljavi zakonski predpisi iz časa fašizma, in dodal: »Za sodišče je londonski dogovor kos umazanega papirja brez vrednosti in nič več, ker ga ni nikoli naš parlament ratificiral.«

Razlika med nami in Južnimi Tirolci je

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

SPOR MED NEMČIJO IN JUGOSLAVIJO

Nastal je zaradi tega, ker je maršal Tito v Moskvi izjavil, da imajo Nemci sicer nesporno pravico se združiti v eno državo, a da naj se zedinjenje izvrši na ta način, da se Zapadna in Vzhodna Nemčija med seboj pomenita, kako bi se dalo to uresničiti. Tito se je s tem postavil na stališče Moskve, cer prišel v spor s kanclerjem Adenauerjem.

Ta namreč trdi, da komunistični voditelji v Vzhodni Nemčiji niso prišli na oblast po volji ljudstva, temveč le s pomočjo sovjetskih bajonetov ter da zato ne predstavljajo nemškega naroda. Kdor njihovo vlado prizna, s tem Zapadna Nemčija takoj pretrže diplomatske odnose.

Zunanji minister Popović je sicer izjavil, da Jugoslavija nima namena priznati vzhodnonemške komunistične vlade in zato bo Adenauerjev veleposlanik ostal v Beogradu, vendar so v Bonnu kljub temu na Tita hudi in so pokazali to tudi v dejanjih: nemški parlament, ki bi moral te dni potrditi sporazum o izplačilu vojne odškodnine, ki jo je Nemčija dolžna Jugoslaviji, je odobritev demonstrativno odložil.

Jugoslavija je s tem precej oškodovana, ker bi bila morala prejeti že jeseni prvi obrok od Nemčije.

Tako bi bili Nemci vsaj deloma začeli popravljati ogromno škodo, ki jo je Hitlerjeva vojska s svojimi tatvinami, ropi in razdejanji povzročila jugoslovanskim narodom.

V Beogradu izjavljajo, da se bodo Adenauerju uprli, toda kdo ve, kako se bo stvar končala.

V VLADI ŠKRIPA

Pristaši vladnih strank se, kakor kažejo dogodki, ne drže navodil svojih vodstev, naj se pri sestavi občinskih uprav ne oslanjajo niti na levico niti na desnico.

Rimski demokristjanski župan Tupini je bil spočetka izvoljen z glasovi fašistov in monarhistov in je moral zato odstopiti, toda drugič je bil spet izvoljen s pomočjo fašistov. V Milanu je istočasno bil izvoljen za župana vladni socialni demokrat Ferrari z glasovi komunistov in iz odbora so izpadli demokristjani. Sedaj zahteva Kršč. demokracija, naj Ferrari odstopi. Slične stvari so se dogodile v Genovi, v Benetkah in številnih drugih občinah.

Vladne stranke so torej nesposobne držati na uzdi svoje somišljenike. Iz tega se uteleže izcimiti kriza Segnijeve vlade.

POTRES NA GRŠKEM

Grčijo je pred dnevi zadela huda nesreča. Potres je zajel okoli 30 Egejskih in Dodekanski otokov in na njih porušil približno 2000 hiš. Pri tem se je razburkalo in dvignilo morje ter preplavilo polja in vinograde. Najhuje je udarjen otok Santorin, kjer je prišlo ob življenje 54 oseb. Umrle so skoraj same ženske in otroci, ker so moški med potresom delali na polju.

Ponesrečencem sta prihitela na pomoč grška vojska in mornarica, ki prinaša prebivalstvu šotore, hrano in celo vode, ker je potres pokvaril tudi vodovode. Ljudje žive

v velikem strahu in nočijo pod milim nebom, saj so na Santorinu ugotovili v ponedeljek kar 257 novih potresnih sunkov. Nesrečnikom nudita pomoč tudi brodovji Amerike in Velike Britanije.

POZIV TURISTOM

Bocenski dnevnik Dolomiten je pred dnevi pozval nemške potnike, ki prihajajo na Južno Tirolsko in v Trbiž, naj vso dobo svojega bivanja »ne razumejo« nobenega drugega jezika kot nemščino. Če prodajalec ne zna nemški, naj ostanejo »ušesa in mošnjčki« nemških turistov »zaprti.« Il Piccolo pravi, da je s tem proglašen bojkot zoper laške trgovce na Južnem Tirolskem.

Tudi iz tega spoznamo, kako se narodnostna borba v manjšinskih ozemljih Italije vse bolj zaostruje.

BOJI V CIPRSKIH HRIBIH

Angleži so zadnje tedne poslali v borbo proti grškim upornikom na Cipru 10.000 mož, misleč, da bodo s tem zadali puntarjem smrtni udarec. Voditelj odporniškega gibanja Digenis je pa izjavil v atenskem nedeljskem časopisju, da Angleži niso dosegli svojega namena: v borbah so uporniki zgubili 11 mož, redna britanska vojska pa najmanj 37. Ta izid imenuje Digenis zmago ciprskega ljudstva, ki bo nadaljevalo boj proti tujcem.

OBVEZNA VOJAŠKA SLUŽBA

Nemški parlament je po 16-urni živahni razpravi sprejel v soboto zakon, po katerem so vsi moški od 18. do 45. leta starosti dolžni služiti v vojski. Za zakon je glasovalo 270 poslancev, proti 166.

Zapadna Nemčija je spočetka nameravala sestaviti vojsko iz prostovoljcev, a je šla sedaj korak dalje ter se vrnila k splošni vojaški obveznosti. Prva dva letnika 1937 in 1938 bodo vpoklicali aprila prihodnjega leta.

Ko bo Nemčija imela spet dobro izvežbano armado, opremljeno z najmodernejšim ameriškim orožjem, bo tudi njen politični vpliv v svetu silno zrastel. Sovjetska Rusija je hotela to preprečiti, pa se ji ni posrečilo.

SOVJETSKO LETALSTVO

Načelnik glavnega stana ameriškega letalstva general Twining je po povratku iz Rusije poročal Eisenhowerju in drugim vojaškim poveljnikom, kaj vse je videl v Sovjetski zvezi. — Vodili so me okoli — je rekel a mi niso pokazali vsega, kar bi si rad ogledal. Sovjetsko letalstvo je po številni moči že enako ameriškemu, vendar je ameriško po kakovosti boljše in zato še zmerom prvo na svetu.

FILM ZOPER STALINA

Voditelji Sovjetske zveze so poslali v boj proti pokojnemu Stalinu tudi film. V kinematografih gledajo sedaj ljudje »Nesmrtno posadko«, kjer je opisano prodiranje Hitlerjeve vojske v Belo Rusijo 22. junija 1941.

V filmu se vidi, kako so Nemci drveli v notranjost dežele, ne da bi kjerkoli našli odpor. Sovjetska Rusija je bila za napad popolnoma nepripravljena, za kar je nosil izključno odgovornost Stalin.

HAMMARSKJÖLD V BEOGRADU

Glavni tajnik Združenih narodov Hammarskjöld je prispel v torek popoldne na posebnem letalu z Dunaja v Beograd, kjer se je sestal z Edvardom Kardeljem in maršalom Titom. Odtod odpotuje v Jeruzalem in nato v prestolnico Egipta Kairo.

ČEŠČENJE OSEBNOSTI

Ko je bil Stalin živ, je po njem nosilo ime 80 mest. Zdaj so jih začeli prekrščevati in eno je že dobilo ime po Hruščevu. Po Molotovu se imenuje 35 krajev, po Kaganoviču 31, Vorošilov jih ima 24, Mikojan pa 8.

Nekdo je predlagal, da bi vsaj 10 let po smrti ne smeli nobenemu politiku postavljati spomenikov niti po njem imenovati krajev in ulic, da jih ne bo treba prehitro prekrščevati. Prav ima!

VELIKOMESTNI ROPARJI

V Njujorku je bogata gospa Weinberger pustila enomesečnega dojenčka za trenutek na vrtu. Ko se je vrnila, je našla namesto otroka v vozičku listek: »Položite jutri do desetih k drevesu 2000 dolarjev. Če obvestite policijo, bo otrok umorjen.« Obupana mati je kljub temu tekla na policijo in nato celo po televiziji prosila roparje, naj ji sinčka vrnejo. Denarja bo dala, kolikor hočejo. Ko je to izgovorila, se je od slabosti zgrudila kot mrtva na tla.

Še isti dan je staršem telefoniral neznanec: »Ker ste obvestili policijo, čakajte, dokler stopim z vami v stik. Otrok je zdrav.« O dogodku piše svetovno časopisje, starši pa trepetajo od strahu za življenje sinčka.

SAMO ČEVELJ JE OSTAL

Znani ameriški učenjak Benjamin Kimbrig je prejšnjo soboto delal poskuse z atomsko gonilno silo, ki naj bi v bodoče nosila letala z zemlje na mesec in druge planete. Pri poskusih razvijajo vročino, ki doseže več tisoč stopinj nad ničlo, kajti bodoča raketa bi morala preleteti 27.000 km na uro. Med delom je prišlo do eksplozije in 51-letnega znanstvenika je razgnalo na neštete mrvice, drobne kot prah. Pozneje so našli na strehi bližnjega poslopja le en učenjakov čevelj.

POSLEDICE VOJNE

Ameriška vojska, ki je dolga leta držala Nemčijo zasedeno, je pustila za seboj 67.000 nezakonskih otrok.

Lahkomiselni vojaki se niso niti za to brigali, da bi plačevali vzdrževalnino. Sedaj ko je Nemčija postala spet neodvisna država, je pa zapihal nov veter: od vseh strani se oglašajo mlade matere in tožijo za vzdrževalnino. Pobje se praskajo za ušesi, ker bodo morali plačevati za prejšnjo objestnost.

KDO BO ŽUPAN V TRSTU

V torek se je prvič sestal novi tržaški mestni svet. Kršč. demokracija je za župana spet predlagala Bartolija, toda od 60 svetovalcev jih je glasovalo zanj prvič le 20, drugič 21. Ker ni noben kandidat dosegel večine, so preložili volitev na prihodnji torek. Tedaj bo po zakonu izvoljen za župana tisti, ki bo imel največ glasov, četudi ne bi imel na svoji strani večine svetovalcev. Ni torej izključeno, da postane župan spet osovraženi Bartoli, vendar si je težko misliti, kako bo mogel vladati samo z manjšino svetovalcev.

NOVICE

BESEDE PIJA XII.

Papež je sprejel odposlanstvo zdravnikov in strežnikov milanske mestne bolnišnice in jih opomnil, »da bolniki zanje ne smejo biti stvar ali kvečjemu zanimiv slučaj«, zakaj po krščanski ideologiji je v vsakem trpečem človeku na skrivnost, a resničen način navzoč sam Kristus. Če bomo tako gledali na bližnjika, tedaj bolniki ne bodo imeli le zračnih sob in udobnih postelj, temveč živeli tudi v ozračju priščnosti in pravega miru.« Taka je šele res krščanska bolnišnica.

USODNA BELEŽNICA

Velikopotezna kupčija z mamili, v kateri so zapleteni člani »najvišjega« rimskih krogov, je prišla na dan zaradi neprevidnosti glavnega organizatorja Maksa Mugnana. Mož je bil pozabil zakleniti v varno blagajno beležnico, kjer so bila napisana imena in naslovi njegovih odličnih odjemalcev. Dal je knjižico lepo v žep in tu jo je iztaknila rimska policija. V njej so bila imena kot: knez Lodovico Lante, princ Giuseppe Pignatelli, vojvoda Augusto Torlonia, mejni grof Emanuele De Seta itd. Sami plemeniti in sprijenci.

ZDAJ BODO PLAČALI

Peter Poujade, ustanovitelj velikega francoskega gibanja »proti davkom«, je bil od pariškega sodišča obsojen na 200.000 frankov globe, češ da je hujskal ljudi, naj ne plačujejo državi predpisanih davkov. Z njim je bil obenem obsojen ves izvršni odbor stranke. Zdaj bodo torej poleg davkov plačali še globo.

VSE JE POSKUSILA

V avstralskem mestu Melbourne je te dni umrl 84-letni Bill Edwards. Mož je v življenju poskusil vse mogoče obrti. Bil je vojak v vojni proti Burom, potem raznašalec časnikov, ravnatelj hotela, poljedelec, učitelj psov, milijonar in nato berač in navsezadnje protestantski pridigar. Ob njegovi smrti se je povrhu izkazalo še to, ni bil niti mož, ampak — ženska.

ČASTNA ČLANA

V Italiji obstoji tudi Zveza plešcev, ki šteje trenutno okrog 1000 udov. Pred kratkim je na svojem letnem obnem zboru v Milanu sklenila imenovati za častna člana društva predsednika Eisenhowerja in Nikito Hruščeva. Geslo zveze se glasi: »Pleše vseh dežel, združite se!«

ODLOČNA OKTAVIJA

Prejšnjo soboto si je 75-letna Oktavija Fortuna ogledovala na stojnicah v Bocnu bluze, da bi si eno kupila. Kar naenkrat začuti na hrbtu rahel pritisk in se ozre. Mimo nje je šel črnolas mladenič. Šele ko je segla

v žep in videla, da ji je zginil denar, se ji je posvetilo: brž je stopila za njim in ga obsula s krepkimi zaušnicami in prepričljivimi brcami. Tatinski poba iz srednje Italije je spustil na tla denar in hotel zbežati, a je bilo prepozno. Dali so ga pod ključ.

SV. KRIŽ NAD JESENICAMI: NARCISE

LE 5 DNI NA TEDEN

Najnovejši izumi so delo v podjetjih tehnično že tako spopolnili, da opravljajo namesto človeka čedalje več dela sami stroji. To je tako imenovana avtomatizacija.

Da bi tega podjetja ne izkoristila ter odpuščala delavcev iz službe, so v nekaterih državah že uredili stvar tako, da so krajšali delovni čas, a pustili nameščencem iste plače. Ljudje delajo na teden le 5 dni, ob sobotah in nedeljah pa počivajo. Zdi se, da bo 5-dnevni teden kmalu povsod v industriji zmagal.

Avstrijski minister prosvete Drimmel pripravlja sedaj zakon, po katerem naj bi se tudi v šolah zaključil pouk v petek. Sobota in nedelja naj bi bili za učence in šolnike prosti dneva.

Kratkovidno omalovaževanje narodnih manjšin

Nadaljevanje s 1. strani

KRATKOVIDNO KOPIČENJE RAZSTRELIVA

Manjšinsko zaščito, kakor jo predpisuje Posebni statut — pravijo — bi Slovenci lahko uživali, le če bi bil rimski parlament londonski dogovor odobrili ali ratificiral. In prav imajo, da bi bila rimska zbornica morala že zdavnaj to storiti, kakor je jugoslovanska to naredila že l. 1954.

Toda dr. Palamara ima na Tržaškem isto upravno in zakonodajno oblast, kakor jo je imel pred njim general Winterton, to se pravi, da bi lahko objavil v Uradnem listu besedilo Posebnega statuta, tako da bi postal pri nas obvezen zakon, četudi ga ni še odobrili italijanski parlament. Zakaj tega ne naredi? Zato, ker Rim tega ne mara!

Nam se zdi taka manjšinska politika Italije precej kratkovidna. Kar dela pri nas in na Južnem Tirolskem s prebivalstvom drugega jezika, jo bo prej ali slej moralo zaplesti v resne spore s svojimi sosedi.

Kolonizaciji Južnega Tirola se sedaj upira samo Avstrija. Toda brž ko bo Nemčija zedinjena, se bo Avstriji priključil ves nemški narod. Mogočna in udarna Nemčija bo pa za Italijo nekaj drugega kot mala in šibka Avstrija.

K potujčevanju slovenske zemlje v naših krajih Jugoslavija danes uradno še molči. Toda to ne bo večno trajalo. »Kri ni voda« je resnica, ki bo nujno narekovala zunanjo politiko ravno tako Nemcem kot Jugoslovanom. Italija bo tedaj nujno zabredla v težke spore s svojimi severnimi in vzhodnimi sosedi.

Čemu vse to? Zakaj kopiči Italija na svojih mejah razstrelivo, o katerem bi morala vedeti, da se bo prej ali slej razpočilo? Njena manjšinska politika je kakor vidimo, kratkovidna in povsem zgrešena.

torej v tem, da veljavnosti Gruber - De Gasperijevega sporazuma nihče ne izpodbija, temveč gre le za to, kako naj se pogodba izvaja, medtem ko označujejo pri nas sodniki londonski dogovor (kar za »umazani kos papirja brez vrednosti«.

Dogovor je imel le toliko vrednosti, da so na njegovi podlagi vkorakali na Tržaško italijanski vojaki, orožniki, policisti in uradniki ter vzeli v roke vso oblast nad nami.

Po podpisu sporazuma moramo Italiji plačevati davke in laška oblastva te po potrebi lahko tudi vtaknejo v ječo. Za naše Škedenjce, ki sede že drugo leto v zaporih, londonski sporazum prav gotovo ni »kos papirja brez vrednosti«.

V kolikor je pogodba zagotovila Italiji oblast in druge koristi na našem ozemlju, je torej v polni veljavi; »kos papirja« postane šele tedaj, ko gre za narodno enakopravnost Slovencev.

Z NAKUPOM DOBREGA BLAGA PRIHRANITE DENAR!

Prodaja na debelo in na drobno
vsakovrstno originalno ANGLEŠKO IN NACIONALNO BLAGO
ZA MOŠKE IN ŽENSKÉ PO
NAJNIZŽJIH CENAH.

Očiščite

Magazin angleškega blaga

Magazzino Stoffe Inglesi

SKLADIŠČE:

Trst - Ul. S. Nicolò 22
Telefon šte. 31-138

Obračajte se na nas osebno ali pismeno.
Prinesite ta oglas, imeli boste poseben popust.

Dopisi v Tržaškem

Prva seja novega občinskega sveta v Nabrežini

Preteklo soboto je bila na županstvu v Nabrežini prva seja novoizvoljenega občinskega sveta. Na dnevnem redu so bile volitve župana in upravnega odbora ter razprava o prizivu, ki so ga bili vložili štirje volivci iz naše občine. Ti trde, da so se pri štetju glasovnic na dveh volilnih sedežih v Nabrežini dogodile neke nezakonitosti ter zato zahtevajo, naj se krivice popravijo.

Sejo je otvoril svetovalec Albin Škrk, ki je takoj predlagal, naj se razprava o prizivu prenese na zadnje mesto ter naj se takoj potrdijo posamezni mandati. Ko je ugotovil, da občinski svetovaleci imajo vse pogoje, ki jih zakon predpisuje za izvolitev, in ker ni nihče ugovarjal, je predlagal, naj občinski svet preide na volitev župana. Tedaj se je vzdignil predstavnik socialnih demokratov gospod Caldi ter v kratkem nagovoru izjavil, da bo njegova skupina oddala bele glasovnice. Obenem je poudaril, da bodo socialni demokrati v občinskem svetu živo spremljali delo župana in upravnega odbora, jih, če se jim bo zdelo potrebno, podpirali, ali pa grajali. Čudno se je le glasil tisti del govora, kjer je svetovalec očital večinski listi šovinizem, češ da je na tem ozemlju ustvarila neko pregrado med dvema narodoma. Ker se je g. Caldi politično jasno opredelil ter govoril v imenu socialdemokratske stranke, ki vsaj uradno ni nastopila na volitvah, je nekdo izmed laškega občinstva zavpil, da njega niso izvolili le socialni demokrati, temveč vsi Italijani v občini. Predsednik je seveda motilca takoj pozval na red, tako da je kasneje seja potekala v miru.

VOLITEV NOVEGA ODBORA

Sledile so volitve, pri katerih je bil s 16 glasovi izvoljen za župana g. Dušan Furlan iz Šempolaja. Novi župan se je v kratkem nagovoru zahvalil za izkazano mu zaupanje ter obenem poudaril smernice svojega bodočega delovanja. Izjavil je, da bo zastavil vse sile za pošteno, demokratično in pravično upravljanje občine, ne glede na politično ali narodnostno pripadnost posameznih občanov. G. Furlan je tudi poudaril, da bo morala občinska uprava težiti po pomirjenju med tu živečima narodoma ter zato računa tudi na pomoč in sodelovanje svetovalecev z manjšinske liste.

Izvolitev upravnega odbora je potekla takole: 16 glasov sta prejela svetovalec Drago Legiša in Albin Škrk, 15 je dobil Alojz Markovič, 14 Anton Antonič, svetovalec Radovič, Mervic in Oliva pa vsak po en glas. V upravnem odboru so zato bili izvoljeni: Drago Legiša (SKSZ), Albin Škrk (K. P.), Alojz Markovič (K. P.) in Anton Antonič (neodvisen). Namestnika pa sta dr. Janko Jež (neodvisen) in Adriano Oliva (K. P.).

Krajša govora sta imela na seji tudi svetovalec Abdon Visintin ter Alojz Markovič, medtem ko je dr. Janko Jež iznesel nekaj misli o kulturnem programu novega občinskega sveta.

Zaradi pomanjkanja prostora bomo njegov govor objavili v eni prihodnjih številčk lista.

ZANIMIV PRIZIV

Zadnja točka dnevnega reda je bila razprava o prizivu, ki smo ga že omenili. Podpisani volivci trde, da so se na dveh volilnih sedežih v Nabrežini dogodile nezakonitosti pri štetju glasovnic. Volilna komisija naj bi bila prisodila glas vsej listi, čeprav so volivci črtali določene kandidate, kar je po obstoječem volilnem zakonu dovoljeno. Na ta način so bili izvoljeni nekateri kandidati z manjšinske italijanske liste, čeprav bi po zakonu ne imeli pravice. Predsednik je predlagal, naj se imenuje preiskovalna komisija, ki naj zadevo preuči ter nato poroča občinskemu svetu.

Daljši govor je imel tudi svetovalec Caldi. Precej ostro je grajal podpisnike priziva, ki ga je ožigosal kot nemoralno dejanje določene politične skupine (misli je Krščansko demokracijo ur.). Izposlovala je, da so podpisale priziv neke osebe, ki niso vedele, kaj podpisujejo. Pridržal si je pravico, da iznese vse zadevne dokaze na eni prihodnjih sej ter odvrnil od sebe odgovornost, če bi se razbila »demokratična fronta Italijanov« v občini. To je bil jasen opomin Krščanski demokraciji. Soglašal pa je s predlogom predsednika, naj se imenuje komisija.

Istega mnenja je bil tudi svetovalec Sguerzi, ki je obenem predsednik politične organizacije Italijanov v občini. Daljši govor o tej zadevi je imel tudi svetovalec Legiša, ki je poudaril, da bi občinski svet lahko zavrnil priziv, ker je pomanjkljiv in se naslanja na člen zakona, ki je bil to leto popolnoma spremenjen. V prizivu ni nobenega dokaznega gradiva. Kljub temu pa je soglašal, naj se imenuje komisija, ki naj bo sestavljena iz treh članov tako imenovane večine in dveh članov manjšine. Na predlog dr. Ježa so bili v komisijo soglasno izvoljeni svetovalec Drago Legiša, Alojz Markovič, Janko Jež, Vittorio Caldi ter Sguerzi.

Pred zaključkom zborovanja se je predstavnik SKSZ Drago Legiša zahvalil bivšim občinskim svetovalcem, ki so dolga leta neobičajno upravljali občino. Istočasno pa je pozdravil nove svetovalce ter izrazil prepričanje, da bodo vsi plodno sodelovali. Nato je še obrazložil, da sta SKSZ in SNS privolila na skupno listo predvsem zato, ker se je le na ta način moglo preprečiti, da bi v naši občini ne zavladali tuji.

ZGONIK

Pred začetkom prve seje novoizvoljenega občinskega sveta je bivši župan Obad med raznimi doslej nerešenimi gospodarskimi vprašanji in nedovršenimi javnimi deli omenil tudi skorajšnjo gradnjo novega šolskega poslopja v Zgoniku. Pravilno je poudaril, da bo morala današnja občinska uprava poskrbeti, da se v novi zgradbi določijo primerni prostori za redno kmetijsko šolo. To vprašanje je prvi sprožil Novi list in nas zato veseli, da so se za stvar sedaj zavzeli tudi občinski svetovaleci, ki so v prvi vrsti poklicani, da ga tudi dejansko rešijo. Šolska oblastva bodo prav gotovo privolila v usta-

novitev kmetijske šole, če bo občina dala na razpolago potrebne učilnice, poskrbela za potrežno osebje in opremo. To poudarjamo zato, ker morda nekateri novi upravitelji niso zadostno poučeni o važnosti redne kmetijske šole in ker mogoče tudi ne vedo, kaj mora občinska uprava ukreniti, da čimprej to šolo dejansko tudi dobimo.

Upamo, da bodo novi občinski moške posvetili tej zadevi prav takšno pažnjo, kakršno so jo izkazali prejšnji upravitelji.

JEZERO

Novi list je že večkrat poudaril veliko potrebo, da se v našo vas napelje vodovod. Kakor smo že poročali, je dolinska občinska uprava to delo bila postavila v gospodarski načrt in oblastva so že pred časom odobrila potrebno vsoto denarja, toda doslej niso še pričeli z deli. Za to odlašanje je najbrž kriv birokratski sistem, saj je tudi za najmanjšo gradnjo potreben cel kup spisov in načrtov, preden se zamišljeno javno delo dejansko prične izvajati.

Tudi v našem primeru je nujno potrebno, da občinska uprava neprestano dreza oblastva in tako pospeši rešitev tega za nas silno važnega vprašanja. V vasi se čedalje bolj širi nezadovoljstvo in ljudje se čutijo zapostavljene. Nova uprava je prvenstveno poklicana, da ustreže krvavi potrebi naše vasi. S tem si bo brez dvoma pridobila trajno hvalečnost vseh vaščanov.

DEVIN

V sredo zjutraj se je na državni cesti ne daleč od Devina zgodila huda prometna nesreča, ki je terjala smrt mladega motorista, medtem ko se je njegov spremljevalec teže ranil.

Mladenica sta vozila na motorju v smeri proti Tržiču, ko sta najbrž zaradi velike brzine na nekem ovinku z vso silo trčila v avtobus, ki dnevno vozi otroke iz neke kolonije na kopanje v Sestlan. Vozač je ostal na mestu mrtev, njegovega prijatelja pa so odpeljali v bolnico.

Ko to pišemo, ne vemo še, kdo sta mladenica, vendar se zdi, da sta doma iz Trsta.

ŠTIVAN

Pretekli teden so pri nas zaprli državno cesto, ki pelje v Gorico. Ves promet so usmerili po cesti za Benetke. Nekaj sto metrov pred Tržičem se pa odcepi nova pot, ki se pri Sabličih združi v staro goriško cesto. Ukrep je bil potreben, ker so začeli v vasi graditi podvoz za novo avtocesto.

Pot bo verjetno zaprta več mesecev.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

PREDSTAVE NA PROSTEM NA DVORISCU
STAVBE ST. 90 V TREBČAH

V NEDELJO, 15. JULIJA 1956, OB 21. URI
N. V. Gogolj

Zenitev

V TOREK, 17. JULIJA 1956, OB 21. URI
Ivan Cankar

Martin Kačur

V SREDO, 18. JULIJA 1956, OB 21. URI
Ferdinand Roger

3 + ena

Dopisi iz Goriške

SEJA GORIŠKEGA OBČ. ODBORA

V torek preteklega tedna je upravni odbor med drugim odobril modernizacijo mestnega anagrafskega urada, kar bo stalo pet milijonov lir. S tem bo pospešeno izdajanje dokumentov, ki jih bodo občinarji lahko dobili v nekaj minutah.

IZ PODGORE

Pred dnevi so naposled začeli graditi novi mostiček iz cementa, ki pojde od levega brega pri Stražicah na desni v višini Trpinove gostilne v Podgori. Upamo, da bo ta nova prometna zveza med Gorico in Podgoro v kratkem res dokončana, saj je večletno odlaganje dela povzročilo delavcem iz predilnice občutno škodo.

Končno je začela poslovati tudi komisija, ki proučuje zdravstvene razmere v novi rayon. Tovarni ter vasi. V komisiji sta tudi dva vseučiliška profesorja iz Padove. Najprej je ugotovila, da plini, ki prihajajo iz nove tovarne, niso neposredno škodljivi zdravju. S tem se ne moremo popolnoma strinjati, saj je vendar vsem znano, da je že več delavcev prav zaradi plinov zbolelo na obeh in v grlu. Pričakujemo, da bo komisija ukrenila vse, kar je potrebno za zaščito zdravja delavcev in podgorskih prebivalcev.

ŠTEVERJAN

Na predvečer sv. Cirila in Metoda se je naš cerkveni pevski zbor spomnil g. župnika Cirila Sedeja. Pod vodstvom g. Hermana Srebrniča so mu pevci priredili podoknico in občuteno zapeli godovno pesem.

G. župnik je nato povabil pevce na kozarec vina in vesel razgovor. Gospodu Cirilu, katerega zdravje se je hvala Bogu že znatno izboljšalo, želimo, da bi čimprej popolnoma okreval.

Doslej smo imeli bolj slabo vreme, vendar smo pravočasno spravili seno pod streho. V zadnjih dneh imamo prelepo in toplo sonce, zato so naše gorice zaživele od veselega, čeprav trdega dela.

KRMIN

Slavje sv. Ivana, ki je trajalo več dni, je letos odlično uspelo. Ogledali smo si zlasti različne razstave ter športne prireditve.

Dobro je izpadla predvsem razstava pohištva, na kateri je sodelovalo 14 obrtnikov. Prvo nagrado je dobilo podjetje Camaur, drugo podjetje Turus in Alojzij Luis, tretjo pa je odnesla Prinčičeva firma.

V torek preteklega tedna je razstavo obiskal tudi ameriški konzul iz Trsta. Dva dni pozneje pa so v Krmin dospeli tudi goriški prefekt, kmetijski nadzornik in drugi oblastniki.

ŠTANDREŽ

Zadnjič smo omenili govorico, da nameravajo v Tabajevi ulici ob tržaški cesti zgraditi tovarno za izdelovanje motorjev. Težko smo verjeli govorici, ker smo doslej opažali prejšnjega kapitala iz obmejnega ozemlja (kot njegov dotok. Danes pa z zadovoljstvom poročamo, da bo nova tovarna zares zgrajena. Dvignilo jo bo podjetje »Devila« iz Floriana v pokrajini Bergamo. Zastopnik podjetja je obrazil, da mislijo prenesti v Gorico sedež firme zato, da bodo deležni ugodnosti pro-

ste cone in podpore iz krožnega sklada.

Podjetje je že kupilo 18 tisoč kv. m. zemljišča. V novi tovarni bodo zaposlili 250 delavcev, poleg tega pa otvorili tudi lastno strokovno šolo, ki naj usposobi za tovarniško delo še 100 delavcev. Gradnja bo stala okrog 500 milijonov lir, 200 milijonov pa opajo dobiti iz krožnega sklada. Podjetje se je tudi obvezalo, da bo za novo tvornico izučilo domačine ter jih nato zaposlilo.

V preteklem tednu je goriška občina oddala na javni dražbi razna gradbena dela; podjetje Tacchino je prevzelo asfaltiranje štandreškega trga pred cerkvijo.

S PEČI

Ob Vipavi je še vedno pet kmečkih hiš, ki že leta in leta prosijo, da se jim napelje električna luč. Ne moremo razumeti, zakaj se tej zahtevi ne ugodijo, saj so vendar prizadeti kmetovalci pripravljeni za luč tudi sami nekaj prispevati.

Z VRHA

Zvedeli smo, da so pretekli teden razpravljali na sedežu pokrajinske uprave o izboljšanju cest, ki vodijo na Sv. Mihael. Zborovanja so se udeležili tudi župani iz Gorice, Zagraja in Doberdoba.

Vsi udeleženci so soglašali, da občine ne zmorejo same urediti cestnega omrežja tako, kakor bi bilo dostojno za ta kraj. To zmoro le država.

Ob tej priliki naj še poudarimo, da bi morali udeleženci zborovanja tudi razpravljati, kako naj naš Vrh dobi čimprej zdravo pitno vodo. Zdi se nam, da vprašanje gradnje sovođenjskega vodovoda prepočasi napreduje. Tudi za tisoče romarjev in izletnikov, ki vsako leto obiščejo te kraje, je kozarec dobre in sveže vode velika dobrina.

IZ RONK

V Sredipolju bodo na državne stroške otvorili javno telefonsko govornico, ki bo na voljo vsem prebivalcem. Pred dnevi so pri nas ustanovili sadni obsoški konzorcij (AFI), ki bo skrbel za načrtno nego sadja in skupno prodajo.

IZ TRŽIČA

V torek so splovili novo 36.120-tonsko petrolejsko ladjo. Ta je prva izmed desetih večjih ladij, ki so jih naročila pomorska podjetja iz Paname, Londona in Palerma.

Ta vest nam dokazuje, da se proizvodnja naših ladjedelnic stalno viša. Ne moremo pa reči, da se istočasno sorazmerno dviga tudi gmotno stanje delavcev. To si delavci skušajo izvojevati s stavko. Prepričani smo, da bodo uspeli, če bodo nastopali enotno.

POGODBA O RIBOLOVU

Tovarna rib Arrigoni v Gradežu je spet odpustila iz službe 80 delavk. Ravnateljstvo se izgovarja na slab lov, ki ga je povzročilo neugodno vreme. Delavci pa trde, da je prej tovarna dobivala ribe z obale Jugoslavije, ki so sedaj izostale. To je vzrok, zakaj se tudi tamkajšnji ribiči upirajo novi pogodbi o ribolovu, sklenjeni pred kratkim med Italijo in Jugoslavijo.

OBSOJAMO IN OBŽALUJEMO

Pred kratkim smo poročali, da je tolminsko sodišče obsodilo zaslužnega solkanskega dekana g. Simčiča na eno leto zapora, češ da je zlorabil zakrament sv. spovedi.

Ker pri dejanju ni bilo priče in ker se zaradi spovedne molčečnosti dekan niti braniti ni smel, je sodnija izrekla težko kazen, ne da bi mogla obtožencu krivdo dokazati. Obsodba je bila torej očitno krivična in povrhu protiustavna in zato smo upali, da jo bo višje sodišče v Ljubljani razveljavilo ter uglednega narodnega delavca oprostilo.

To se pa na žalost ni zgodilo in sedaj čujemo, da je g. Simčič pretekli teden moral oditi v zapor. Vest se je razširila z bliskovito naglico po Goriškem ter vzbudila v javnosti splošno nevoljo. Ponavljamo, da taka dejanja škodujejo bolj kot g. dekanu Simčiču matični državi, ker jo spravljajo ob dober glas in ugled v obmejnih krajih in inozemstvu. Zato jih odločno obsojamo in globoko obžalujemo.

VESELA OBLETNICA

Pred nekaj dnevi so na Sveti gori praznovali 10-letnico mašništva nekateri duhovniki iz Gorice, Krmna, Komna, Idrije, Pazina, z Reke in od drugod. Maševal je batujski župnik g. Filipič, pridigal pa solkanski župnik in dekan g. Simčič.

ZLATA MAŠA

V nedeljo bo ob 10. uri obhajal na Kostanjevici zlato mašo o. Oton Kocijan, ki je doma iz Dragatuša v Beli krajini. Čeprav je slavljenec prestopil v svojem dolgem življenju že več težkih bolezni, je še vedno svežega in mladeniškega duha.

Slavljenca naj bogato blagoslovi Stvarnik, kateremu vse življenje zvesto služi.

ZGOD. RAZSTAVA V GORICI

V nedeljo so svečano otvorili v Atemsovi palači zgodovinsko razstavo iz 18. stoletja. Slovesnosti so se udeležili prefekt in nadškof ter drugi oblastniki. Prisotni so bili tudi člani vidnejših goriških plemiških družin.

Glavni govor je imel dr. Culot. Razstavo pa je tolmačil grof Viljem Coronini, ki je na tem področju pravi strokovnjak. Odprta bo do konca avgusta. Vse kaže, da bo imela veliko obiskovalcev kot morda doslej še nobena v Gorici. To pa zato, ker se cedijo zlasti starejšemu rodu še vedno sline ob spominu na avstrijsko monarhijo. Saj je pri zakuski v obnovljeni gostilni Lanterna d'oro na gradu nekdo omenil našemu prijatelju Pedroniju, da je bil v nedeljo na Kornu veseli dan njegove »monarhistične stranke«.

NOVA AVTOBUSNA VOZNJA

Ribičev avtobus vozi odslej vsak dan ob 8.15 in 14.30 iz Gorice v Sesljan in od tam v Gorico ob 12. in 19. uri. Avtobus bo vozil do 31. avgusta.

KOPALIŠČE NA PROSTEM

Kopališče na prostem je odslej odprto v ulici Cadorna vsak dan od 9. do 12.30 in od 13. do 17. ure.

IŽPITI NA SREDNJIH SOLAH

Sprejemni izpit za prvi razred slovenskega liceja (6. gimnazija) so izdelali tile dijaki: Irena Brumat, Miroslav Makuc, Aleksandra Mikulus, Mirko Primožič in Egidij Sassi. Osem dijakov ima popravne izpite, trije pa so bili zavrnjeni.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Naši občinski očetje so z veliko večino glasov zopet izvolili za župana senatorja G. Pelizza in s tem ugodili želji večine meščanov, ki goje veliko zaupanje do poštenega moža.

Tudi čedadski Slovenci smo z njim zadovoljni; saj je bil senator Pelizzo vedno nepristranski in je edini javni delavec, ki se je za potrebe slovenskih dolin zanimal z dejavnih in ne le z lepimi besedami in praznimi obljubami.

Prosluli »Odhor za obrambo vere in domovine v nadiških dolinah« je zopet prišel do sape. Iz uredniških pripomb dnevnika »Il Gazzettino« smo zvedeli, da je ta podtalni odhor pred tedni zopet razposlal cerkvenim in vladnim predstavnikom »slep« okrožnico v »obrambo« vere in domovine v nadiških dolinah. Okrožnica je zaznamovana s št. 4 in to nam jamči, da ne bo zadnja.

To pot je bil »comitato« bolj previden kot ponavadi. Iz pripomb omenjenega lista je razvidno, da so »komitazi« to pot ošteti tudi »Gazzettina«, in sicer zato, ker ta pa tam prinaša bolj stvarne dopise iz naših dolin. To ni prav, kajti nevarnosti za vero in domovino v naših krajih poznajo najbolje njihovi skriti poklicni branitelji.

Upamo, da bo novi nadškof posegel v osrčje podtalnega odbora.

SEMPETER SLOVENOV

Naš zavetnik sv. Peter najbrž ni bil posebno zadovoljen na svoj praznik.

Tiha maša kakor ob navadnih nedeljah se mu je gotovo zdela premalo za njegov god. Kljub temu pa ima njegovo ime še izredno privlačno moč, ker privabi v »Špjetaro« mnogo beneških Slovencev in sosednih Furlanov. Izredno lepo vreme je pripomoglo, da je letos prišlo k nam tudi mnogo romarjev iz Kobariškega kota. V popoldanskih urah je bil naš trg natrpan in ne le gostilničarji, ampak tudi razni kramarji bodo dolgo časa hvaležni našemu patronu.

Tudi župnijska uprava si je ta dan lepo opomogla. Za potrebe cerkve so priredili srečolov in tombolo. Vsi listki so bili razprodani.

Le plesno podjetje ni bilo povsem zadovoljno z dohodki; ples namreč nima pri nas več velike privlačnosti. Ljudje se raje zabavajo s tombolo in srečolovom ali pa se kratkečasi s kramljanjem pri kozarcu dobrega vinca.

ŠT. LENART

V Št. Lenartu res napredujemo. Pred dobrim mesecem smo blagoslovili novo in moderno urejeno mlekarno, pozneje pa že poslopje podružnice čedadke »Ljudske banke«.

Doslej so tu imeli le staro podružnico »Katoliške beraške banke«, ki jo vodil domačin Ivan Jakulin, in ki je veliko pripomogla, da se je ljudstvo rešilo iz grabežljivih parkljev oderuhov žalostnega spomina. Sedaj so pa otvorili še podružnico »Ljudske ban-

ke«, kar je pa malce preveč za revno šentlenarsko okolico.

Na slovesno otvoritev so povabili vse okoliške župane, župnika, ozožnike in uglednejše domačine.

Glavno besedo sta imela novoizvoljeni deželni poslanec inženir Sirk in agronom Anton Domenis, oba domačina, stanujoča v Vidmu.

G. Domenis, ki je obenem tudi ravnatelj čedadke »Ljudske banke«, je v dolgem govoru dokazoval, koliko dobrega je ta denarni zavod storil, da se naši kmetje osvobodijo izkoriščevalcev, in kako koristna bo za ljudstvo tudi nova podružnica. Za vse to tamkajšnje prebivalstvo ni vedelo in je začudeno gledalo kako se tako imenitni in bogati gosposdije zavzemajo za revno ljudstvo dolin, v katerih so se rodili.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

BELI GRAD

ZAKLETI GRAD

Ko so ga zdravniki prevezovali, mu je omahnila glava na prsi — srčna kap... V žepu so mu našli številko časnika, ki mu jo je dal pribočnik ob slovesu iz Miramaru. — Meščani so spet strahoma ugledali črni prapor na belem stolpu. —

Novica o smrti generala Mooreja je kmalu prišla tudi do Trsta. Glasilo anglo-ameriških čet je objavilo njegov življenjepis, ter ob koncu pripomnilo, da je general za časa svojega službovanja na Tržaškem stanoval v Miramaru... In spet so začeli pisati, kakšna čudna usoda zapleta ljudi, ki pridejo v ta grad. Govorice so dobivale še temnejše barve, ko se je začelo šepetati o novem znamenju v belem gradu.

V velik: jedilni dvorani stoji v spodnjem kotu velika ura na nihalo iz zlata in ebenovine. Ura gre leta in leta do minute natančno. Le ko se kaj zgodi, se ustavi kot da se je ustavil tudi čas in se z grozo sklonil v črni slutnji novega udara. Ko je burja odvršala, se je nihalo samo od sebe spet poglavo v tek. Tako se je zgodilo tudi tistega februarkega dne, ko je Moorovo letalo tresčilo v sipine reke Han.

Služinčad si je tiho in v strahu šepetala o znamenju na uri. Majordom jim je zagrozil, da ne smejo takih bajk tvesti novemu grajskemu gospodarju.

Kot Moorov naslednik se je namreč nase-

lil v Miramaru generalni major Bernice Mac Fadyen. Ko so preurejali prostore, so v knjižnici cesarja Maksimilijana brisali prah s slik in tako tudi z miniaturne nesrečne Karlote, ki se ji je omračil um, brž ko je zvedela za možjevo nesrečno usodo. Pri brisanju prahu je nenadoma v steni nekaj škrtnilo. Stena se je odprla in pokazal se je tajen hodnik, ki je peljal v Karlotine zasebne prostore.

SOBA ŠTEVILKA 203

Po smrti od usode toliko preganjane vdove so bili tiste sobane zaprli; med njimi tudi soba številka 203. Pravijo, da se je od takrat naprej v mesečni noči prikazovala na oknu tiste sobe bela postava vitke ženske in stegovala hrepeneče roke preko morja. Skrivni vhod v sobo so zazidali, a prikazen se je še to pa tam vendar belila skozi grajsko okno.

Poveljnik zasedbenih čet v Trstu generalmajor Mac Fadyen, sedi v svoji delovni sobi v miramarskem gradu. Zunaj je mrzla zimska noč že zagrnila v temo grljanske brajde in pašne; le daleč tam na visokem morju se svetlikajo luči kriških lampar in jadrnic, ki mečejo mreže na nočnem lovu. Z »venec« nad Prosekom in Kontovelom brije burja in med vejami borovcev in kostanjev v širokem parku okoli Miramaru zavija čudna pesem.

Pribočnik vstopi in položi na mizo pred generala zadnja poročila in časopise. General obstane pri sporočilu o smrti svojega prednika. Razburjen porine papirje na rob pisalnika in udari po mizi. Pristopi k oknu in se razre v daljavo čez plivkajoče morje. Še se zaznavajo obrisi Tankega in Debelegega rtiča in prav tam zadaj na obzorju kipi pod večerno nebo šilasti stolp katedrale v Piranu. Mac Fadyen jezno pozvoni. Majordom se na pragu prikloni:

»Želite gospod general?«

»Kaj se pripoveduje o tem gradu?«

»Menite na poročila temnih zgodbah, ki se pletejo že od cesarja Maksimilijana dalje pa do generala Moora?«

»Da; tu je novo poročilo.«

»Tudi soba številka 203.«

»Nič«, odseče general jezno. »Tudi tiste sobane odprite, da bodo na razpolago gostom. Strahove bomo pregnali iz njih.«

»Toda...«

»Ukazujem Vam. Ameriški general ne veruje v take pravljice. Odslej naprej naj bo grad vsak večer obzaren z žarometi. Tema in strah naj se preženeta; še noč, takoj.«

Oskrbnik se zopet nemo prikloni in hoče oditi.

»Še to: v galeriji slik prejšnjih gospodarjev naj se prižgo sveče pod podobami; general sede zopet k mizi in pregleduje spise. Majordom odhaja in maja z glavo ter premišljuje, čemu bi klical spomine in dražil zlokobne sile, ko prhuta smrtna ptica okoli gradu.

R. B.

Konec prihodnjic.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

REVIE IN LISTI:

Vera in dom

Mohorjeva družba v Celovcu izdaja že osmo leto družinski časopis »Vera in dom«, ki ima pomožno uredništvo in precej sodelavcev tudi v Trstu. Po številu sodelavcev in kakovosti njihovih prispevkov bi celo lahko zapisali, da je revija bolj tržaška kot koroška. Pri tem pa seveda ne gre za nikako tekmovalno oziroma rvanje med Korošci in Tržičani, čigav bo časopis, ampak za plodno sodelovanje, katerega je treba pozdraviti in se ga veseliti. Revija izhaja mesečno na 16 straneh, k čemur je treba priložiti še tri strani platnic, ki služijo za nekatere stalne rubrike.

Zadnja (šesta) številka, ki smo jo dobili v roke, vsebuje na uvodnem mestu nežno občuteno pesem Tržačanke Brune Pertot »Lepa Vida«. Pesem je tako oblikovno kakor vsebinsko že precej dozorela. V njej je pesnica podala moderno dojetje motiv starodavne ljudske pesmi o lepi Vidi, o hrepenjenju in domotožju. Njena lepa Vida je tržaško ali kraško dekle, ki ga zvabi tujina, ker si obeta tam »zabavo vsake vrste, ples; življenje lepo, dela malo, lepo bo, oh lepo zares!« Konča pa se kakor vedno: »Kje, dragi si, domači krov? so misli sprasevale, sice je klicalo: Domov, domov!« Bruna Pertot ima nedvomen pesniški dar, ki ga bi morala še negovati, zlasti z branjem dobrih modernih slovenskih in tujih pesnikov.

Nadaljuje se znana Weiserjeva povest »Luč z gor« v Jagodicevem prevodu. Izšla je že pred kakimi petindvajsetimi leti v slovenskem prevodu in v knjigi, ki jo je izdala Jugoslovanska knjigarna. Prevod v »Vera in dom« je samo ponatis. Slovenski dijaški mladinci pred vojno je izredno ugajala, ker je Weiser znal ubrati pravi, nevsiljivo vzgojni in hkrati zabavni ton. Napisana je napeto in zato gotovo močno ugaja tudi sedanjemu pokolenju dijakov, pa verjetno tudi drugim.

Pavle Dolinar je prispeval drobno črtico »Zavržena punčka«, dr. Metod Turnšek pa je objavil odlomek iz svojega novega, še ne objavljenega romana »Z Višarji zvonit«. Odlomek ima naslov »Marija gre na božjo pot...« ter je poln liričnega in pobožnega razpoloženja. Slog je precej živahen, manjka mu pa prave zgodbe. Po odlomku seveda še ni mogoče soditi, kak bo roman kot celota. Upamo, da bo Turnšek v njem razvil tudi zgodbo.

Miranda Zafred iz Trsta je napisala črtico »Našel je pot domov«, v kateri je v leposlovnih obliki načela pereč in važen problem: to je vprašanje obiskovanja slovenske šole. Rešila ga je pozitivno s tem, da je poslala svojega malega junaka iz italijanske šole, v katero so ga dali starši z namenom, da bi se ne zamerili tujcem, spet v slovensko.

Nadaljuje se ljudska povest iz Beneške Slovenije pod naslovom »Malo življenje«. Le težko bi jo imenovali povest. Je le rahlo povezana vrsta zgodbe povesti in šaljive narave, a še zelo primitivno napisanih. Preveč je tudi izrazito narečnih besed, ki so ostalim bralcem nerazumljive. Pisatelj ali pisateljica (ne vem, zakaj avtor ni podpisan) skuša prikazati bolj okolje in narodopisne podrobnosti iz Beneške Slovenije kot pa zgodbo svojih ljudi. Pisanje je ponekod celo nekoliko neokusno, n. pr. opisuje kot smešno stvar, kako paglavci dražijo ubogega vaškega norčaka, ta pa luča za njimi debelo kamenje. V resnici seveda stvar ni prav nič smešna in pisec bi jo moral čisto drugače opisati, vsaj z malo psihologije. Pesmi so prispevali še Darko Durček, Mohor in Anton Selan. Med najboljšje prispevke spada razprava Pavla Slaparja »Na oču spoštovanje in ljubezen«.

Nikola Tesla

Na Hrvatskem pripravljajo velike slovesnosti za stoletnico rojstva slavnega rojaka Nikolaja Tesle. To ime se v znanosti postavlja poleg imena velikega Edisona.

Tesla se je rodil pred sto leti v Smiljanu na Hrvaškem, v družini pravoslavnega duhovnika. Studiral je v Gradcu in v Pragi. Služboval je najprej pri avstrijskem brzojavu, potem pa pri neki francoski elektrotehnični družbi. Leta 1882 je prišel v Ameriko, kjer je skupaj z Edisonom ustanovil družbo za elektrotehnične iznajdbe in njih gospodarsko uporabo. Tesla se je v mednarodnem znanstvenem svetu proslavil z iznajdbami vrtečega magnetnega polja in električnih tokov visoke napetosti, ki jih sedaj imenujemo »Teslini toki«.

bezena. Jože Peter in pa objavlja v vsaki številki na platnicah pesniški slavospev posameznim delom slovenske domovine. V tej številki opeva Belo krajino, »zemljo belih brez«. Človek z resničnim užikom bere te njegove lepe opise in še bolj vzljubi našo zemljo.

Poleg tega prinaša časopis še številne stalne rubrike, n. pr. »Naša prosveta«, »Žena in dom«, »Za gospodinje«, »Naš zelenjadni vrt«, »Nekaj receptov« itd. Tudi kotička za smeh ne manjka, prav tako tudi ne kotička za razgovore z bralci. Rado Lenček pa objavlja vrsto zanimivih k ajših člankov o slovenski kmečki hiši.

Mesečnik je precej lepo ilustriran. Kljub vsej pestrosti prispevkov pa imamo vtis, da je v splošnem še na preizkušni ravni, da mu manjka dobra osrednja povest, ki bi zanimala tudi odrasle, in da je premalo kritična pri izbiri prispevkov.

E. D.

JNG na Dunaju

SLOV. REŽISER B. STUPICA

Pred kratkim je Jugoslovansko narodno gledališče iz Beograda, ki je reprezentativna skupina Jugoslavije, gostovalo v Burgtheatru na Dunaju s komedijo Dundo Maroje, ki jo je napisal najpomembnejši jugoslovanski renesančni dramatik Marin Držić. Uprizoritev je zelo navdušila dunajsko občinstvo in kritike. Ocene, ki so jih objavili najuglednejši dunajski listi, so od začetka do konca sami hvalospevi. Napisali so jih najznamenitejši avstrijski kritiki, kakor Torberg, Fontana, Toch, Basil, Blah, Kindermann in drugi. Vsi govore o presenetljivem odkritju velikega renesančnega dramatika Marina Držića, ki je predhodnik Shakespearea, Moliera in Goldonija. O uprizoritvi Jugoslovanskega narodnega gledališča pa pravijo, da je pravo razodetje, in ga primerjajo s slovitim italijanskim gledališčem Piccolo teatro. Se prav posebej so pohvalili režiserja Bojana Stupica, ki ga uvrščajo med svetovne igralske vodje, igralko Miro Stupico, ki očaruje in navdušuje z mojstrskim spajanjem naravnosti in komedijanstva, Jozo Lavrenčiča, Dejana Dubajiča, Stačiča in vse ostale. Po njihovem mnenju je to edinstvena igralska skupina z edinstvenimi stvaritvami.

KULTURNE VESTI

Septembra izide v Mariboru zbirka novel Alojza Rebule pod naslovom »Vinograd rimske cesarice«. V novelah opisuje ljudi in življenje v Trstu in na Krasu. Nekatere so bile že prej objavljene v raznih revijah, nekaj pa je novih. Zbirka bo gotovo vzbudila pozornost, ker je Rebula najboljši slovenski pripovednik med mlajšim rodom.

Cankarjevo dramo »Hlapci« so prevedli v jezik hindi, ki ga govori več stotin milijonov ljudi v Indiji. V Kanadi pa pripravljajo izdajo »Hlapcev« za televizijo. S Cankarjevimi umetninami se širi tudi slovenski ugled v svetu.

Ravnatelj glasbene šole v Hrastniku Mirko Rebolj je uglasbil novo slovensko opereto »Včasih se zgodijo« na besedilo Borivoja Svetela.

V začetku julija je v Gorici razstavljal koroški slikar A. Cebul. Skupno je razstavil 26 del.

Giovanni Papini

Preteklo nedeljo je v Florenci umrl veliki italijanski pisatelj, esteti in mislec Giovanni Papini. Z njegovo smrtjo se odpira velika vrzel v kulturnem svetu Italije in človeštva. Papini je v preprosti hiši malega florentinskega trgovca preživel burno mladost. Zaradi tesnih gmotnih razmer je korčal le normalno in dobil učiteljsko diplomu. Toda njegov nemirni duh je neprestano razmišljal in se oplojeval ob velikih domačih in svetovnih možeh. Našel je tudi pot k Bogu in postal kot njegov vzornik Dante globoko veren, a se pri tem upiral lažnivemu in svetohlinskemu farizejstvu. Bil je velik stilist, zelo duhovit ter je ljubil miselnega nasprotja.

Pot v italijansko in evropsko slovstveno javnost si je utrl s knjigo »La storia di Cristo«, katero so v prevodih mnogih jezikov počeli nad štiri milijone izvodov. S književnimi časopisi »L'Onardo«, »Voce« in »Lacerba« je vodil mladi pisateljski rod skozi razne šturme in marinettizme k neskaljenim virom umetnosti. Zadnjega pol stoletja je bil Papini vzgojitelj italijanskih slovstvenikov kot svoj čas Pascoli ali Carducci. V svoji osebnosti je združil umetnika širokih razgledov in skoraj mistično vero dušo. Ustvarjal je neprestano: »Uomo finito«, »Dante vivo«, »Michelangelo«, »Sant'Agostino«, »Testimoni della passione«, so samo nekateri vrhunci njegovih del. Zadnja leta, skoraj slep in mrtvouden, je še narekoval iz svojega blestečega uma po svojem geslu: »Dokler je dan, glavo pokoncu; kar lahko mi zgradim, ne puščam na ramenih potomcev!«

Tolminski zbornik

Tolminski okraj ali »Zgornje Posočje« je obhajal od 3. do 10. julija svoj kulturni teden, ki je združen s spominom na padle v drugi svetovni vojni in na 50. obletnico smrti velikega Tolminca Simona Gregorčiča. Ob tej priložnosti je izšel tudi spretno urejeni »Tolminski zbornik«, ki ga je izdal poseben uredniški odbor pod vodstvom Marjana Urbančiča.

Zbornik ima namen podati zemljepisno in zgodovinsko sliko ozemlja, ki ga je že Simon Rutar v »Zgodovini Tolminskega« označil kot prirodno enoto; sestavljeno je iz bivših sodnih okrajev Tolmin, Bovec in Cerklje. V uvodu je zapisan lep Bevkov pozdrav Tolminski, ki mu sledi Pregljev začetek iz povesti »Otroci sonca« (str. 54). Troštev zemljepisni oris, Uršičev zgodovinski ter Mozetičev arheološki pregled se naslanjajo zvečne na stare izsledke in vire. Albert Rejec podaja samostojno sliko Tolminske pod fašistično vladavino. Članek o kulturnem življenju od leta 1848 do druge svetovne vojne pa ne zajema objektivno celotnega kulturnega dela. Nove podatke in perspektive za bodočnost prinašata članka o gibanju prebivalstva in o »Gospodarstvu Tolminskega« (inž. Janež).

Skupino zase naj bi obsegali opisi slavnih mož »Zgornjega Posočja«. Nekateri so le bežno omenjeni (Rutar, Volarič), za večino je bilo pa prostora premalo. Poglobljen pa je članek o izvoru Vrsna in Gregorčičeve rodbine (Fran Ceklin). Vmes so postavljeni članki o šolstvu in raznih kulturnih ustanovah na Tolminskem.

Pogrešamo pa v zborniku mladih pesnikov. Zato je urednik izpolnil to vrzel z vedno lepimi verzmi Gradnika, Jožeta Lovrenčiča in Cirila Drekonje.

Kljub nekaterim pomanjkljivostim je »Tolminski zbornik« dober pripomoček za domoznanstvo. Knjigo bo domače ljudstvo bralo z ljubeznijo in hranilo kot svoj čas »Zgodovino Tolminskega«.

r. b.

* »Tolminski zbornik«, Tolmin 1956, str. 146, 8 a, tiskarna »Jadrane« v Kopru.

Pri Triglav filmu v Ljubljani so končali snemanje novega slovenskega umetniškega filma »Dolina miru«. Režiral ga je France Stiglic, glavni vlogi v njem pa imata dva otroka. Predvajali ga bodo že na bližnjem pulskem festivalu.

Slovenska ljudska pisateljica Mimi Malenšek je začela pisati »indijanarice«. Tako indijansko povest objavlja zdaj pod naslovom »Velika reka« v »Slovenskem poročevalcu«. Namenjena je seveda mladini.

Novi italijanski film »Zeleznica« režiserja Germija, ki so ga na festivalu v Cannesu iz neznanih razlogov nalašč zapostavili, je dobil na prvem mednarodnem filmskem festivalu na Irskem prvo nagrado za režijo in irski (katoliški) tisk zelo pohvalno piše o njegovem neorealističnem značaju.

V prvi polovici avgusta bo v Cetinju tretji jugoslovanski radijski festival. Na njem bodo sodelovale vse jugoslovanske radijske postaje z izbranimi glasbenimi točkami.

GOSPODARSTVO

Zgodovina krompirjevca ali koloradskega hrošča

Zgodovina koloradskega hrošča je razmeroma nova. Pred 130 leti tega hrošča nismo še poznali. Odkril ga je ameriški znanstvenik-prirodoslovec Thomas Say leta 1824 na obronkih Skalnatih gorah v ZDA.

To ozemlje takrat ni bilo še obljubeno. Le redki Indijanci, so zahajali v te divje kraje. Prvi so to deželo proučili prirodoslovci, ki so zbirali hrošče in rastline.

Thomas Say je opazil na neki krompirju podobni rastlini lepe hrošče, kakršnih ni bil še nikdar videl. Ulovil jih je nekaj ter jih nabodel na bučko v svoji zbirki. Hrošču je dal ime »Leptinotarsa decemlineata.« Nekaj hroščev je zamenjal z drugimi nabiratelji in tako izpopolnil svojo zbirko. S tem je bila vsa zadeva zaključena in redki hrošči so nadalje živitarili v Skalnatih gorah ob reki Kolorado.

Kmalu nato je v ZDA začelo preseljevanje z vzhoda na zapad. Ob Skalnatih gorah so se pojavili veliki vozovi, v katere so bili vpreženi voli, od zadaj pa so bile privezane krave. Na vozovih so bili šotori, v katerih so bivali ženske in otroci. S seboj so prevažali tudi prašiče, kokoši, hrano, semena in različno orodje.

Vozove so spremljali oboroženi možje. Ko je sprevod našel zemljo, primerno za njive, z vodo in gozdom, se je ustavil. Najprej so zemljo zorali ter jo posejali s koruzo in krompirjem, da bi ne zmanjkala hrana.

Hrošč s Skalnatih gorah je kmalu ugotovil, da je krompirjevo listje bolj izdatno in okusno kot prejšnja pičla hrana. Začel se je množiti, letati z njive na njivo in sicer v nasprotni smeri kot kolonisti: ti so šli na zapad, hrošč pa na vzhod. L. 1874 je hrošč dosegel do atlantske obale.

Da prispe v Evropo, je bil potreben skok čez Atlantski ocean. To je hrošč napravil tajno, skrit med krompirjem, katerega so dovažali iz Amerike v Evropo. L. 1877 so ga odkrili pri Mülheimu ob Renu v Nemčiji, mesec pozneje pa že na Saškem. Brž ko so oblasti zanj zvedela, so zelo strogo nastopila. Vse njive, kjer so hrošča opazili, in vse sosedne, so polili s petrolejem in zaneli ogenj. Mnogo let ni bilo potem v Evropi ničesar slišati o tem hrošču.

Toda tajno izseljevanje hrošča iz ZDA v Evropo se je nadaljevalo; najbrž se je to dogajalo ob prevažanju krompirja. L. 1901 so ga opazili na Angleškem, l. 1920 v Franciji in kmalu zatem se je razširil po Belgiji, Holandski, Nemčiji, Švici itd. Ko so ga odkrili, je bilo že prepozno, da bi ga uničili s sežiganjem njiv. — V Italiji so ga odkrili l. 1945 v Piemontu. Pravijo — a dokazov ni — da so ga razširili Nemci, da bi se maščevali za italijansko vojno nezvestobo. Od leta 1945 do danes se je razširil po vsej severni in srednji Italiji do Abrucev. V južni Italiji in na otokih ga še ni. V naših krajih se je hrošč pojavil l. 1948. Prišel je iz severne Italije in se je od tu razširil čez mejo v Jugoslavijo, kjer se je združil s starejšimi kosi v ljubljanski okolici in na spodnjem Štajerskem, posebno pa še v brežiškem okraju. Tu so ga imeli že prej zaradi malomarnosti tamkaj naseljenih kočevskih kolonistov.

Krompirjevec ali koloradski hrošč povzroča velikansko škodo, ki gre v stotine milijard. Saj samo naši maloštevilni slovenski kmetovalci v Italiji potrošijo letno milijone za različna uničevalna sredstva in delo, pridelek pa je kljub temu precej okrnjen.

Ali se bomo rešili koloradskega hrošča? Če ne bo borba bolj organizirana in nadzirana, in sicer z mednarodnim sporazumom, bo koloradski hrošč pri nas redni gost.

ŽIVLJENJSKI TEK HROŠČA

V zimskem času imamo le odrasle hrošče s perutmi. Ti so skriti v zemlji, navadno 8 do 18 cm globoko. Ko pomladansko sonce segreje zemeljsko skorjo, prideleži hrošči iz zemlje, letajo in iščejo hrane na rastlinah iz družine krompirjevcev. Ko si nekoliko opomorejo od zimskega posta, se oplodijo in samice polagajo na spodnji strani listov jajca v kupčkah. Jajčka so podolgovata, milimeter in pol dolga, v začetku rumenkaste, pozneje bolj rjavkaste barve. V približno enem tednu izlezejo iz jajčk grbaste ličinke, ki so na hrbtu rdeče barve, noge in glavo pa imajo črne. Ličinka grize liste in v treh tednih odraste, toda v tem času se 4-krat prelevi. Nato se zarije v zemljo, kjer se zabubi. Po nekaj dneh — pri nas od srede do konca junija —

izlezejo iz zemlje odrasli hrošči, ki tvorijo drugi rod. Odrasle ličinke tega roda rlezejo v zemljo, se tam zabubijo in deloma kot bube deloma kot odrasli hrošči pričakajo v zemlji drugo pomlad.

Najučinkovitejše sredstvo proti krompirjevcu je »gesarol« tako v obliki za prašenje kakor za škropljenje. Poleg gesarola je še vse polno drugih sredstev in vsako podjetje hvali svoj proizvod.

KAKO JE S KRMO?

Razvoj cen za kmetijsko blago je v Italiji v povojnih letih še najbolj ugoden za predmete iz živinoreje, ki so sorazmerno mnogo dražji kot ostali. Zato vsak napreden kmečki gospodar skrbi, da ima poln hlev živine. — To pa je mogoče samo, če se na posestvu pridelava dovolj krme.

Kdor misli, da ne bo imel dovolj krme za zimske mesece, še vedno lahko nekaj koristnega ukrene. Lahko n. pr. vseje koruzo za zeleno krmo (pičnik), še bolj na mestu pa je setev krmskih mešanice: do konca julija lahko sejemo mešanico iz 3 kg ajde, 2 kg proso in 1/2 kg repišča na vsakih 10 arov (ar = 100 m²). Če bo vreme količkej ugodno, lahko začneš s košnjo 50 dni po setvi. Če misliš sejati to mešanico po pšenici, ne pozabi prej zemljišče pognojiti. Potrebno je nekaj hlevskega gnojila in nato nekaj umetnega gnojila, ki bo vsebovalo za vsak ar 1 kg žveplenokislega amoniaka (solfato ammonico), 3 kg superfosfata (perfosfato) in 1 kg kalijeve soli (salle potassico).

Sportni pregled

ATLETIKA

Olimpiade se bližajo in med tem časom neprestano padajo svetovni rekordi. V enem samem tekmovalstvu je kar štirinamerikancem uspelo zrušiti svetovni višek. Jones je tekel progo 400 m v neverjetnem času 45"2. Na isti razdalji, toda z zaprekami je Davis prehitel vse tekače ter pretekel progo v 49"5. Dumas je skočil 2,149 m visoko. Tudi Blairu je uspelo postaviti nov višek v metu kladiva (65,95 m), toda Rus Krivonosov ga je vnovič prekosil, saj je pognal orodje 66,38 m daleč. Sidu se je v Milanu posrečilo vreči kopje 83,66 m daleč. Ti izredni izidi so popolnoma osenčili dva nova evropska rekorda, in sicer: Ščerbakova v troskoku in Kuznetsova v deseterboju. Nastane vprašanje, koliko svetovnih viškov bo zopet postavljenih na Olimpiadah, ko se bodo med seboj pomerili najboljši atleti.

PLAVANJE

Tudi v tej panogi svetovni viški niso stalni, kajti na ameriškem prvenstvu je Mannova postavila kar tri nove svetovne čase. Izredna plavalka je preplavala 100 m in 200 m (metuljček), in 400 m prosto v naslednjih časih: 1'11"8; 2'44"4; 5'52"5. Conejeva pa je zrušila višek 200 m hrbtno s časom 2'43"8. Vsi izidi so bili postavljeni v velikem bazenu, kajti po novih odločbah bodo priznani samo rekordi v velikih bazenih.

TENIS

V Wimbledonu so se zaključila srečanja za istimenski pokal svetovnega slovesa. Mladí Avstralec Hoad je prepričljivo porazil soojaka Rosewalla v štirih setih. Obema pa je uspelo premagati v dvojicah Italijana Sirola in Pietrangeli, ki sta pa kljub temu presenetila športnike, ker sta bila premagala močna moštva. Amerikanka Fry je osvojila prvo mesto med ženskami. Skupno s Seixasom je dobila tudi prvo nagrado v parihi. Ostali zmagovalci v ženskih dvojicah sta Buxtonova in Gibsonova.

KOLESARSTVO

Pričela se je najpomembnejša dirka na svetu Tour de France, razdeljena na 22 etap v skupni razdalji 4509 km. Čeprav so najbolj znani kolesarji odsotni, ima ta krožna dirka poseben čar, kajti iz Reimsa je startalo kar 120 kolesarjev iz 9 držav.

Zelo težko je letos reči, kdo bo končni zmagovalac. Etape so kratke in kolesarji se neprestano bojujejo za dnevno slavo. Vročina, razni gorski vzponi, kruti tlak »pavé«, neverjetna brzina so ovire, ki jih lahko prenesejo le utrjeni kolesarji. Letošnji favoriti je Gaul, sledijo mu Fornara, Ockers, Brankart, Geminiani in še marsikateri. V vrvežu pred ciljem se dogajajo razna presenečenja in presledki se ne štejejo v sekundah, temveč v ducatih minutah. Prva rumena majica je Darrigade, ki jo dolgo brani pred ostalimi nasprotniki. De Bruyne, Padovan, Gaul, Hassenforder, Morvan in zopet De Bruyne so zmagovalci prvih etap.

MOTOCIKLIZEM

V Francorshampu je številna množica prisostvovala motornim dirkam, veljavnim za svetovno prvenstvo. Ubbiali je na motorju M.V. odločno zmagal v disciplinah 125 in 250 cmc. Anglež Surtees vedno na isti znamki pa v ostalih dirkah za 350 in 500 cmc. Za zaključek se je Nemcu Nollu posrečilo prekositi ostale v sidecaru. Pomembne so bile povprečne hitrosti do 185 km na uro.

NOGOMET

Medtem ko niso še utihnili zagovori zaradi neuspelega »izleta« italijanskih nogometašev v Južno Ameriko, je Milan drugič osvojil latinski pokal. V finalu je premagal Atletika iz Bilbao. Na tretje mesto se je uvrstil Benfica. Za atlantski pokal je Brazilija zalgrala neodločeno z Argentino.

KOSARKA

Tudi letos so v Evropo prišli neprekosljivi moštvi kosarke. Crnci ameriškega kluba Harlem Globetrotters so pred začudenimi gledalci ponovno pokazali, kar edino oni znajo. Z njimi potujejo krepki mladeniči moštva Texas Cowboy.

BOKS

Precej veselja je v italijanskih športnih krogih povzročila zmaga D'Agate nad Francozom Cohenom. Bila sta za svetovno prvenstvo. D'Agati sedaj ponujajo vsote po 30.000 dolarjev, da bi se boril bodisi s Peacockom ali s Maciasom. Zaman pa bo čakal Tržčan Loi, da bi se za prvenstvo pomeril s Smithom. Amerikanci se namreč protivijo, da bi se njihovi prvaki borili za ta naslov izven Amerike.

TAD

33

Za naše najmlajše

Zvitorepec v Afriki

Mož v senci

2

»Mislim, da bo dr. Ronald kmalu premagal omedlevico, mi-lostljiva«, je dejala in se sama pri sebi jezila, da se počuti pred njo tako v zadregi. »Pravkar se je zdramil in je povedal neko ime.«

»Tako? — Kakšno ime?«

»Prav tiho je izrekel — Dely.«

Ozke in usločene obrvi Dely so se dvignile in zviška je pogledala na Erno.

»Že prav, gospodična. Hvala Vam za pomoč; toda nikar se dalje ne trudite. Lahko noč!« Ta odslovitev, zakrita z olikanimi besedami, je s svojim mrzlim naglasom kar ranila Erno, da je od jeze postala vsa blede. Toda premagala se je in komaj pokimala z glavo ter odšla.

Kdo je neki ta ženska s tako mrzlim srcem? V kakšni zvezi je z Ronaldom?

Erna je vse zvedela četrť ure kasneje od Alfreda.

Pred njima je šla gospa v kožuhu in visokih pozlačenih čevljkah.

»Poznaš to damo?« je Erna vprašala bratranca in pokazala na gospo. »Ta je Dely Kraner, vdova v vojni padlega častnika Pravijo, da je tajno zaročena s Franom Ronaldom.«

Pri teh besedah je Erno spreletela tiha boleost in je stisnila ustnice. Končno, kaj ji je to mar? Saj se bo v tem mestu mudila le toliko časa, da si najde, drugo zaposlitev.

Stric Ludvik Rike, Alfredov oče, jo je povabil, da preživi nekaj časa pri njih. Potrudil se je, da ji naredi bivanje prijetno in zabavno.

»Pojdiva domov«, je zaprosila Erna. Alfred je pristal in je dvorljivo odvedel sestrično skozi drugi izhod na ulico.

Dr. Ludvik Rike, odvetnik, je imel okusno urejeno stanovanje in pisarno v sredini mesta. Njegova vroča želja, da bi imel hčerko, se ni izpolnila. Zato je bil tem bolj vesel Erne, hčerke brata, ki je že pred desetimi leti umrl.

Lepa in sveža deklica, ki je tako pogumno začela svojo življensko pot, mu je bila pri srcu. Erno je imel že kot otroka rad in zdaj mu je bilo kar prav, da še ni imela službe. Ko mu je povedala, da se bo potrudila najti kakšno mesto kot bolničarka, ji je vedno prigovarjal: »Počakaj, otrok, najprej se popolnoma

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. julija, nedelja: 8. pobink., Henrik, Vladimir
16. julija, ponedeljek: Skap. Dev. Marije, Bogdan
17. julija, torek: Aleš, Držislav
18. julija, sredo: Friderik, Miroslav
19. julija, četrtek: Vincencij, Rad š
20. julija, petek: Marjeta, Ceslav
21. julija, sobota: Danijel, Zora

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 11. julija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	626—629 lir
avstrijski šiling	23 75—14,50 lir
100 dinarjev	90—93 lir
100 francoskih frankov	156—159 lir
funt šterling	1670—1710 lir
nemško marko	147—148 lir
pesos	14—16 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	714—716 lir
napoleon	4700—4800 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 15. julija ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Stanislav Maršak: Muc in dom, II. del; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Slavni pevci; 16.00 Rimski Korsakov: Seherazada; 17.00 Poje moški zbor Vesna iz Sv. Križa; 20.30 Puccini: Tosca, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 16. julija ob: 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Puccini: arije poje tenorist De Monaco; 18.30 Z začarani police — pravljica; 19.15 Radijska univerza: O vzgoji otroka; 20.30 Igra Srebrna sedmorica Ljubivoja Slamiča; 21.30 Poje ženski kvartet Večernica; 22.15 Beethoven: Simfonija št. 9.

Torek, 17. julija ob: 11.30 Lahki orkestri; 12.00 Iz gospodarskega sveta; 12.55 Dobronič: Jalšanski pleš; 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški večer; 20.30 Lipovšek: Orglar, kantata; 21.00 Radijski oder: Guglielmo Giannini: Sodnik De Minimis, igra v 3 dejanjih.

Sreda, 18. julija ob: 12.00 Iz žive narave; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.30 Lahke melodije: Igra duo Harris-Primani; 18.30 Radijska mamica; 19.15 Radijska univerza: O bankah in bankarstvu; 20.30 Poje ženski tercet Metuljček; 21.00 Obletnica tedna; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 22.15 Rimski Korsakov: Zlati petelin, suite.

Četrtek, 19. julija ob: 13.30 Slavne operne uverture; 18.00 Mendelssohn: Violinski koncert; 19.15 Tehnika in umetnost fotografiranja; 20.30 Poje moški

zbor Slov. filharmonije; 21.00 Dramatizirana zgodba: Mirko Javornik: Rdeči mak; 22.00 Osebnosti prvega italijanskega socializma.

Petek, 20. julija ob: 12.55 Kern: Melodije iz revije Showboat; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Richard Strauss: Koncert za oboe in orkester; 18.30 Z začarani police — pravljica; 19.15 Radijska univerza: Napredek znanosti in tehnike; 20.30 Matejčič Ronjgo: Roženice, kantata; 21.00 Prireditve in umetnost v Trstu; 21.30 Poje Moški kvintet; 22.15 Sibelius: Baldassarjev praznik.

Sobota, 21. julija ob: 12.55 Dalmatinske pesmi; 13.30 Emil Adamič: Ljubljanski akvareli; 14.45 Igra ritmični orkester Swinging Brothers; 15.05 Donizetti: Odlomki iz opere La Favorita; 16.00 Sobotna novela; 17.50 Beethoven: Prometejeva bitja; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Strauss: Na lepi modri Donavi, balet; 21.15 Poje moški zbor iz Dornberga; 22.30 Gershwin: Amerikaneec v Parizu.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 268: Nisem kmet, toda moje največje veselje je, če opazujem razvoj rastlin. Mislim, da se nekoliko razumem na bistvo njih življenja. Vendar bi želel, da mi pojasnite, česar ne morem spraviti v sklad z mojim znanjem: Moj sosed je prečistil nekaj trt na latniku, tako da se povsod vidi skozi latnik in je tudi zelo prikrašal vse rozge z grozdom. Nad grozdom je pustil nekaj listov. Ko sem ga vprašal, zakaj to dela, mi je odgovoril, da sbo sedaj šla vsa moč v grozd in da se ne bo več izgubljala v nepotrebne vihe. Ali je to pravilno?

Odgovor: Vaš sosed je ravnal nepravilno. To se bo gotovo izkazalo v nadaljnjem razvoju grozda. Grozdje ne dobi glavne »moči« iz korenin oziroma spodnjih delov trte, temveč od tistega dela rozge, oziroma listov, ki se nahajajo nad grozdom. V teh listih se namreč tvorijo snovi, ki potem potujejo iz listov po rozgi navzdol in služijo za krepitev lesa in razvoj grozdov. Pri redčenju rasti na trtah lahko odstranimo jalove, to je nerodovitne rozge, rodovitne tudi lahko nekoliko vršičkamo, če so predolge in delajo homatijo, a pri vršičkanju moramo pustiti nad najvišjim grozdom najmanj 5 listov. To je ravnotako kot pri koruzi: če bi odstranili na koruznem steblu zgornji del nad klasom, brž ko se je ta pojavil, bi zaman čakali na obilen pridelek z nja, ker se to razvije samo iz snovi, ki se tvori v zelenih listih nad klasom. Če bi pri krompirju odstranili še zeleno krompirjevo, bodo gomolji drobni in bodo postali kmalu uveli.

Vprašanje št. 269: Imam nekaj prav dobrega vina, ki je mešanica zelene, rebule in tokaja. Vino bi rad vstekleničil, ker letos ne bom imel posebne le-

tine. Ali lahko to naredim že sedaj? Kako naj napravim, da se mi ne bi vino skisalo?

Odgovor: Če je vino popolnoma kristalno čisto, dobro prevreto — brez trohice sladkobe — in seveda če niti malo ne vleče na cik, potem ga lahko vstekleničite. Če pa nima teh lastnosti, počakajte. Če bi vleklo na cik, potem ni za v steklenice in tako vino moramo čimprej porabiti. Steklenice operite na prejšnji mlačni vodi s sodo (navadno), potem izplaknite z mrzlo vodo in odcedite ter napolnite z vinom, v katerem ste teden prej raztopili eno kocko enosilne na hl. Zelo važno vlogo igrajo zamaški: najboljši je komaj dovolj dober. Najprimernejše je, če zamašite s parafiniranimi zamaški, kar jih ne kuhajte pred uporabo, ali pa z neparafiniranimi, katere prej prekuhajte v vodi. Na vsaki h 10 litrov vode dodajte po 20 gramov metabisulfit in enako množino vinske kisline (acido tartarico). Zamaški morajo biti na tesno začepljeni, za kar je najbolj na mestu poseben stroj. Če začeplite ročno, zravajte zamašek z robom steklenice, vrh pa zakapajte z voskom. Steklenice shranite potem v hladni kleti, če mogoče v drobnem pesku.

Čitajte in širite NOVI LIST!

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska združba tiskarjev »Graphica« a. o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

»VISTA«

TRST - Via CARDUCCI 15 - Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov, da'nogledov, toplomerov in fotografskega materiala

ANDREJ BOLKO

mr. ph.

IMPORT - EXPORT

Farmaceutski proizvodi in kemikalji

TRST - Via Torregianca 21/II ☎ 31-315

odpočij. Bodi vesela, hodi z Alfredom na sprehode in zabave, uživaj življenje tudi od vesele strani. Spočetka je Erna rada poslušala njegove nasvete, toda od tiste plesne zabave dalje se je vsa spremenila.

Dr. Rike je nečakinja opazoval, ne da bi mogel dognati vzrok njeni molčečnosti in zamišljenosti. Nekega dne pa je le pri jutranji kavi vprašal sina: »Dečko, mi morda znaš Ti povedati, zakaj se je Erna tako nenadoma spremenila? Tako je tiha, da gotovo tiči nekaj zadaj. Kaj jo je tista zadeva z doktorjem Ronaldom tako prevzela, da se ne more več zbrati?«

Alfred je presenečen dvignil glavo. »Da, oče, imaš skoraj prav. Od tistega dne je Erna drugačna, to je gotovo. Toda ker že govorimo o Ronaldu, kaj je z njim? Ti, ki si pravni zastopnik njih podjetja, boš že kaj bolj natančnega vedel o skrivnostnem bolezenskem napadu Frana Ronalda?«

Ludvik Rike je odložil prtič. Njegov razumni in ostro rezani obraz je postal resen. »Nič dobrega nisem slišal o njem. Napad se v poslednjih ponavlja, bolnik je vedno slabotnejši.«

»Kateri zdravnik ga ima v oskrbi, oče?« »Njegov bratranec Karel, kolikor vem, od večeraj so pa pritegnili tudi profesorja Jersena.« Alfred je stresel z glavo. Vzel je jutranji časopis in se potopil v branje oglasov. Nenadoma je obstrmel. Glej, glej! Tovarna Ronald išče izkušenega starejšega bolničarja. Javi naj se takoj!

To bo nekaj za Erno, si je mislil Alfred.

* * *

Gospa Marta Ronald je stala ob oknu stanovanja, kjer je prebivala skupaj s sinom, in zrla na cesto. Bilo je že poldne.

Karel zaradi slabega želodca ni kosil v tovarniški restavraciji in je imel navado prihajati ob tej uri domov. Odkar je Fran obol, je uporabljal njegov avto.

Pravkar je zavil dolgi, črno lakirani voz okrog ogla in se ustavil pred hišo. Karel v močnem, usnjenem jopiču in z basko na gostih, temnih laseh, je izstopil.

Čez nekaj trenutkov je stopil v sobo. »Kako je s Franom?« je vprašala gospa Marta.

Karel je nagrbničil čelo: »Slabo, napadi se ponavljajo in so vedno hujši.« »Toda to ne sme iti tako naprej. Čemu ne pošlješ bolnika na kliniko v opazovanje. Kaj pravi profesor Jersen?«

»Si ni na jasnem o vzrokih te bolezni. Svetoval mi je, naj pošljemo Frana v kak višinski kraj, morda v Črni les.«

Med kosilom je Karel pripovedoval, da je mislil na grad Trnjevo v Črnem lesu, ki ga je kupil Franov oče in ga dal preurediti za poletno bivališče družine. »Mislim, da bi bil kraj najbolj pripraven za Frana. Toda — Karel je ob tem nekaj premišljal, preden je nadaljeval — »ne bi ga rad pustil samega z bolničarjem in potrebno služinčadjo. Morda bi Ti, mama, spremila Frana na Trnjevo? Saj tam še nisi bila in malo oddiha bi Ti ne škodilo.«

Bledi, a lepi obraz gospe Marte je bil zaskrbljen. — »Kaj naj počnem na samotnem gradu.«

»Samo gospodinjstvo bi vodila. Imela boš vse lepo urejeno. Z bolnim Franom Ti sploh ne bo treba priti v dotiko. — Brž ko dobim zanesljivega bolničarja, bom poslal Frana na Trnjevo. Zdaj pa moram pohiteti. Naš zastopnik doktor Rike me pričakuje.«

(Dalje)